

Lea Rahkola-Kauranen

29.8.2019

Selvitys taiteen perusopetuksen rahoitusjärjestelmän uudistamistarpeista taiteen perusopetuksen saatavuuden turvaamiseksi sekä rahoitusjärjestelmän selkeyttämiseksi ja ajantasaistamiseksi

Vantaan kaupungin lausunto

Pyydämme, että lausunnonantajat esittävät huomionsa erikseen kuhunkin selvityshenkilön ehdotukseen (19 kpl). Lisäksi viimeisessä kohdassa on mahdollista esittää selvityksestä sellaisia huomioita, jotka eivät suoraan liity mihinkään tiettyyn ehdotukseen.

1. Ehdotan, että valtion vuoden 2020 talousarvioesitykseen (mom. 29.10.30) taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaiseen valtionosuuteen lisätään 137 000 tuntia (yht. 1 807 500 tuntia) ja jako musiikin ja muiden taiteenalojen välillä poistetaan.

Vantaan kaupunki puoltaa taiteen perusopetuksen opetustuntimäärän jaon poistamista musiikin ja muiden taiteenalojen välillä. Vantaan kaupunki myös pitää opetustuntimäärän nostoa hyvänä tavoitteena.

2. Muutetaan pitkäaikainen, ns. 7 prosentin linjaus 0-1 prosentin linjaukseksi alkaen vuoden 2020 valtionosuuspäätöksiä koskien.

Vantaan kaupunki puoltaa ns. 7 prosentin linjauksen muuttamista. Muutosta ei tule kuitenkaan toteuttaa esitetystä aikataulusta, vaan se vaatii pidemmän siirtymäajan.

3. Valmistellaan ministeriön linjaus, jonka pohjalta uusien koulutuksen järjestämislupien myöntäminen ja VOS-järjestelmän piiriin pääsy mahdollistuu (muiden koulutuksen järjestämisen edellytysten täytyessä) kohtuullisella prosentuaalisella opetustuntimääräosuudella (ns. minimitaso asettaminen) suhteessa koulutuksen järjestäjän antamaan kokonaistuntimäärään.

Vantaan kaupunki kannattaa ehdotusta, että uusien koulutuksen järjestämislupien myöntämistä sekä valtionosuusjärjestelmän piiriin pääsyä kehitetään. Valmistelua tulee jatkaa riittävän laaja-alaisessa työryhmässä, jossa myös pks-kunnat ovat edustettuna.

4. Ehdotan, että taiteen perusopetuksen koulutuksen järjestämisluvan myöntäminen ei ole tulevaisuudessa sidoksissa siihen, että valtionosuus (57%) kattaisi lähes 100 prosenttia

toteutuneesta taiteen perusopetuksen opetustuntimäärästä, vaan koulutuksen järjestäjä voisi saada myös osittaista tukea annettuun opetustuntimäärään.

Vantaan kaupunki puoltaa sitä, että taiteen perusopetuksen järjestäminen ei ole sidoksissa järjestäjän toteutuneeseen taiteen perusopetuksen tuntimäärään. Koulutuksen järjestäjän tulee voida järjestää myös taiteen perusopetusta jatkuvan oppimisen tavoitteiden suuntaisesti joustavuus ja yhteistyömahdollisuudet huomioiden. Osittaisen tuen saaminen jää ehdotuksessa epäselväksi. Taiteen perusopetuksen järjestäjien yhdenvertaisuus rahoituksen myöntämisestä koskevilla perusteilla tulee huomioida. Rahoitusperusteet tulee yksilöidä lainsäädännössä. Vantaan kaupunki ei tue osittaisen tuen myöntämistä taiteen perusopetuksen järjestäjille valtionosuusprosenttia alentamalla. Myöskään opetuksen järjestäjän taloudellinen tilanne ei ole peruste alentaa valtionosuusrahoitusta. Ehdotus edellyttää jatkovalmistelua.

5. Ehdotan, että kaikki taiteen perusopetuksen koulutuksen järjestämisluvat myönnetään uudelleen. Lupa myönnetään hakemuksen perusteella, noudattaen yhtenäisiä kriteerejä sekä uusille hakijoille että vanhoille luvanhaltijoille.

Vantaan kaupunki kannattaa ehdotusta. Kaikkien taiteen perusopetuksen järjestäjien järjestämislupien uusiminen yhtenäisin myöntöperustein on tarkoituksenmukaista, jotta ne saadaan kaikkien koulutuksen järjestäjien osalta tasapuolisesti ajantasaiseksi ja yhteismitalliseksi.

6. Selkeytetään koulutuksen järjestämislupaan liittyvää hakuprosessia ja ohjeistusta. Tarkastellaan koulutuksen järjestämisluvan haku- ja muutosprosessiin liittyviä kustannuksia.

Vantaan kaupunki puoltaa ehdotusta järjestämislupaprosessin ja ohjeistuksen selkiyttämiseksi osana työryhmän jatkovalmistelua

7. Ehdotan, liittyen ehdotukseen 5 ja 6, että vanhojen luvanhaltijoiden lupahakemusten käsittely on maksutonta ja että hintaa uusien koulutuksen järjestämislupien sekä järjestämislupiin tehtävien muutosten osalta lasketaan nykyiseen verrattuna.

Vantaan kaupunki pitää hinnoittelua koskevaa esitystä ongelmallisena opetuksen järjestäjien yhdenvertaisuusnäkökulmasta. Vantaa kannattaa järjestämislupien maksuttomuutta. Koulutuksen järjestämis- ja ylläpitämislupien maksuttomuus tulisi toteuttaa kaikissa eri koulutusmuodoissa ja koulutusasteilla.

8. Ehdotan käynnistettäväksi laajapohjaisen valmistelun monivuotiseen rahoitusmalliin siirtymiseksi sekä moninaisemman kriteeristön luomiseksi taiteen perusopetuksen valtionrahoituksen jakamiseksi. Tässä valmistelussa ja siirtymässä tulee olla työryhmällä ja yhteistyöllä keskeinen rooli.

Ehdotus vaatii vielä täsmennystä, mitä monivuotisella rahoitusmallilla tarkoitetaan. Nykyisessä mallissa oikeus rahoitukseen tulee järjestämisluvan saamisen kautta ja on voimassa toistaiseksi. Ehdotuksesta ei vielä selviä, onko tähän tulossa muutosta. Oppilaan oikeudet taiteen perusopetuksen monivuotisen oppimäärän suorittamiseen on myös huomioitava rahoitusjärjestelmän kehittämisessä. Vantaan kaupunki tukee valtionosuusrahoituksen kriteeristön kehittämisestä.

Vantaan kaupungin kanta on, että mikäli ehdotusta viedään eteenpäin, se vaatii työryhmävalmistelua.

9. Ehdotan taiteen perusopetuksen kustannustietokeruun kysymysten kehittämistä niin, että jatkossa eritellään järjestämisluvan mukainen taiteen perusopetus, muu taiteen perusopetus ja muu maksullinen toiminta toisistaan selkeästi.

Ehdotus on epäselvä suhteessa nykyiseen lainsäädäntöön, koska lainsäädäntö ei tunnista muuta taiteen perusopetusta.

Vantaan kaupunki kuitenkin kannattaa kustannustiedonkeruun kehittämistä. Taiteen perusopetuksen sekä kansalaisopistoissa toteutettavan taiteen perusopetuksen tiedonkeruun tulisi olla yhteneväinen kattavan ja vertailukelpoisen kokonaistiedon saamiseksi taiteen perusopetuksen järjestämisestä ja kustannuksista.

10. Ehdotan, että kustannustietojen raportoinnin ymmärrettävyyttä, muiden selvitysten tekemistä, ja muiden valtion (erityis)avustusten hakuprosessia kehitetään ja tuetaan tarjoamalla työpajoja sekä julkaisemalla monimuotoista ohjaavaa materiaalia.

Vantaan kaupunki tukee ehdotusta osana työryhmän jatkovalmistelua.

11. Ehdotan, että mahdollinen työryhmä selvittää, miten olemassa olevia tietopalveluja ja tiedonkeruumuotoja, kuten Vipunen (<http://vipunen.fi>) ja Koski (<http://opintopolku.fi>) sekä Virvatuli-itsearviointimallia (www.artedu.fi) voidaan hyödyntää ja millaisia resursseja niiden toteuttamiseen tarvitaan.

Vantaan kaupunki puoltaa valtakunnallisten tietopalvelujen ja tiedonkeruumuotojen (Vipunen, Koski) kehittämistä osana työryhmän jatkovalmistelua. Virvatuli-malli on koulutuksen järjestäjälle vapaaehtoinen itsearviointiväline, eikä se kuulu kansalliseen tietopohjaan.

12. Ehdotan taiteen perusopetuksessa keskeisesti vaikuttavien liittojen tuen yhdenmukaistamista sekä TPO-liiton yleisavustuksen vakiinnuttamisen sille tasolle, että se mahdollistaa kahden kokopäiväisen henkilön palkkaamisen.

Vantaan kaupunki ei ota kantaa järjestöjen avustuksiin.

13. Ehdotan, että taiteen perusopetuksen opetustunnin keskimääräisen yksikköhinnan alin mahdollinen taso, 74,92 euroa, nostetaan samalle alimman mahdollisen korvausmäärän tasolle kuin kansalaisopiston opetustunnin yksikköhinta, 82,91 euroa

Vantaa katsoo, että keskimääräisen yksikköhinnan tulee olla jatkossakin sidoksissa toteutuneeseen kustannustasoon. Tiedonkeruuta tulee kehittää, jotta voidaan verrata taiteen perusopetuksen sekä kansalaisopistoissa järjestetyn taiteen perusopetuksen toteutuneita kustannuksia yksikköhintarahoituksen laskentaa varten. Ehdotus tulee ottaa mukaan työryhmän jatkovalmisteluun.

14. Ehdotan, että sekä OKM:n myöntämien, että OPH:n hallinnoimien taiteen perusopetukseen kohdistettavien valtionavustusten kokonaissummaa kasvatetaan nykyisestä 1,45 miljoonasta 2 miljoonaan euroon ja näiden kohdentumista sekä erityisalueittain, että painottumista yleisen ja laajan oppimäärän välille tarkastellaan säännöllisin väliajoin.

Vantaan kaupunki korostaa, että perusrahoituksen turvaaminen on keskeistä taiteen perusopetuksen järjestämiseksi koko maassa. Valtionavustusrahoituksen myöntämistä ei tulisi pääsääntöisesti, ilman erityisiä perusteluja, painottaa yleisen ja laajan oppimäärän välillä. Valtioavustuksia tulisi kohdentaa erityisesti kehittämistoimiin, joilla

lisätään monialaista ja taiteen perusopetuksen yleisen ja laajan oppimäärän välistä yhteistyötä.

15. Ehdotan, että valtionvarainministeriön kunnille myöntämä asukaskohtainen VOS siirretään OKM:n hallinnoitavaksi ja päätettäväksi ja taiteen perusopetukseen tarkoitettu rahoitus kohdennetaan TPO:hon (<https://vm.fi/kunnan-peruspalvelujen-valtionosuus>). Tämän rahoituksen saaminen edellyttäisi kunnilta suunnitelman esittämistä siihen, kuinka taiteen perusopetuksen kokonaisuus tullaan järjestämään. Kunnat hyväksyisivät edelleen paikalliset opetussuunnitelmien perusteet ja vastaisivat oman koulutuksen järjestämislupansa alla toteutuvan taiteen perusopetuksen lainmukaisuudesta.

Vantaan kaupunki pitää ehdotusta ongelmallisena. Vantaa ehdottaa Valtionvarainministeriön hallinnonalalla olevan asukaskohtaisen valtionosuusrahoituksen OKM:lle siirtämisen vaikutusten kokonaisarviointia ja lisäksi keskustelua, jotta tällä hetkellä taiteen perusopetuksessa vahvan kuntakentän keskenään hyvin erilaisten kuntien paikalliset toimintaympäristöt, tarpeet ja taiteen perusopetuksen resursointikysymykset pystytään ottamaan laaja-alaisesti huomioon. Tämä edellyttää sekä tiedonkeruuta että keskusteluun osallistumismahdollisuutta erilaisille kuntatoimijoille. Vantaan kaupungin huolena on taiteen perusopetuksen kuntaresurssin turvaaminen heikkenevän talouskehityksen aikana, sillä esimerkiksi tilojen osalta kuntien rooli pks-seudulla on keskeinen. Vantaan kaupunki pitää tärkeänä, että taiteen perusopetuksen järjestäminen edelleen on kunnille vapaaehtoista.

Taiteen perusopetuksen järjestäminen on kunnille vapaaehtoista ja kunnalla on lakiin perustuva oikeus järjestää (ei edellytä erillistä järjestämislupaa) taiteen perusopetusta. Kunta toimiessaan koulutuksen järjestäjänä valvoo ja vastaa järjestämistään taiteen perusopetuksesta.

Vantaan kaupunki haluaa edelleen täsmentää, että kuntien tehtävänä ei ole hyväksyä yleisesti ja yhtäläisesti kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien tai taiteen perusopetuksen antajiksi haluavien oppilaitosten opetussuunnitelmia eikä vastata näiden opetuksen lainmukaisuudesta. Kunnan tehtävänä on valvoa opetuksen laillisuutta ja hyväksyä opetussuunnitelmat ainoastaan silloin, kun kunta on itse koulutuksen järjestäjänä tai järjestää hankkimalla opetusta toiselta järjestäjältä tai oppilaitokselta (koulutuksen järjestäjä voi järjestää tässä laissa tarkoitettut palvelut myös yhdessä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa tai hankkia ne julkiselta tai yksityiseltä yhteisöltä taikka säätiöltä. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti, laki taiteen perusopetuksesta, 4§).

16. Ehdotan kunnille myönnettävän asukaskohtaisen valtionosuuden taiteen perusopetuksen euromääräisen laskennallisen perusteen tuplaamista (esim. vuoden 2019 osalta 1,4 euroa/asukas korottamista 2,8 euroon/asukas).

Työryhmän tulee jatkovalmistelussaan arvioida rahoitusta sekä sen myöntämisessä käytettäviä perusteita ja tiedonkeruuta.

17. Liittyen ehdotukseen 15 ehdotan, että järjestämisluvat myönnetään jatkossa erikseen myös kunnille. Samoin kuin ehdotan, että yksittäiset koulutuksen järjestämisluvat (muut kuin kunnat) siirtyvät malliin, jossa järjestämislupia ja uusia lupia koulutuksen järjestämiseen hyväksytään tietyin väliajoin, ehdotan että myös kuntien tulisi hyväksyttää yleiset, koko

taiteen perusopetuksen mahdollisesti kattavat suunnitelmansa opetuksen järjestämiseen ja rahoittamiseen ministeriöllä. Tämä lisäisi myös tiedonkeruun kattavuutta välillisesti.

Vantaan kaupunki pitää esitystä keskeneräisenä. Esitys liittyy keskeisesti myös kohtaan 15. Ehdotuksen mukaan myös kunnille myönnettäisiin taiteen perusopetuksen järjestämislupa. Esityksestä ei käy riittävästi ilmi, millaista roolia kunnalle on kokonaisuudessaan kaavailtu, mikäli esitykset toteutuvat. Ehdotus 17 liittyy kiinteästi myös kahden erillisen oppimäärän kysymykseen – nykyisellään kunnan rooli on erityisesti yleisen oppimäärän kohdalla merkittävä. Vantaan kaupunki näkee tärkeänä, että vasta valmistelun aikana on perusteltua arvioida mahdolliset lupavaihtoehdot suhteessa rahoitusjärjestelmään.

18. Riippumatta siitä, lisääntykö taiteen perusopetuksen opetustuntikohtainen valtionosuusrahoitus, ehdotan ryhmäopetuksen lisääntyvää painottamista taiteen perusopetuksessa. Tämä on uudistus, jonka on tapahduttava kentän sisältä käsin painottaen uusinta tutkimustietoa sekä oppilaslähtöisyyttä.

Vantaa näkee tarkoituksenmukaisena ryhmäopetuksen lisäämistä, mutta harkitusti. Rahoitusjärjestelmän tulisi tukea opetuksen järjestäjien mahdollisuutta tehdä yhteistyötä ja joustavia ratkaisuja paikallisten ja alueellisten koulutustarpeiden mukaisesti, taloudellisuus ja tehokkuus huomioiden ja järjestää opetus siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmissa olevat tavoitteet.

19. Ehdotan, että kunnat ja valtio rahoittaisivat jatkossa pitkäjänteistä taiteen perusopetuksen tutkimusta. Selvitykseni perusteella totean, että tälle on akuutti tarve.

Tutkimustiedon saatavuus on tärkeä osa toiminnan kehittämistä. Kunnille tutkimustoiminnan rahoittamisen tulee olla vapaaehtoista.

Muita huomioita, jotka eivät liity sellaisenaan mihinkään selvityshenkilön ehdotukseen

Vantaan kaupunki pitää selvitystä tarpeellisena ja tervetulleena ja myös uuden kuntien kulttuuritoimintalain toteuttamisen kannalta tärkeänä. Taiteen perusopetusta tulisi tarkastella osana koko kuntien tukeman harrastamiskentän kokonaisuutta ja sen kehittämistä.

Suuri osa selvityksen ehdotuksista on sellaisia, joita on syytä selvittää tarkemmin erillisen työryhmän toimesta. Pks-kunnat haluavat olla mukana taiteen perusopetuksen kehittämisessä mahdollisesti tulevassa työryhmässä. Suuri osa järjestäjistä on kunnallisia ja kunnat myös merkittävästi tukevat paikallista ja alueellista taiteen perusopetuksen järjestämistä ja tarjontaa eri tavoin.

Vantaan kaupunki näkee tarpeellisena kehittää taiteen perusopetuksen rahoitusjärjestelmää, jotta se nykyistä paremmin voisi tukea paikallista ja alueellista koulutustarjontaa, saatavuutta sekä koulutuksen järjestäjien yhteistyötä. Taiteen perusopetuksen keskeisenä tavoitteena on tukea ihmisen itseilmaisua sekä mahdollisuuksia edetä ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Tällä hetkellä valtion rahoitus sekä koulutustarjonta jakautuvat alueellisesti epätasaisesti eri taidelajeissa sekä oppimäärissä. Pääosa opiskelijoita harrastaa taiteen perusopetusta ja vain osa jatkaa ammatilliseen koulutukseen. Opetukselle annettavien tavoitteiden toteutumisen kannalta olisin tarpeen saada lisätietoa mm. koulutuksen läpäisystä, jotta opetuksen järjestämistä voidaan tehostaa ja sitä kautta lisätä tarjontaa esimerkiksi nyt aliedustetuille ryhmille ja aliedustetuissa taidelajeissa.

Taiteen perusopetus näyttäytyy tällä hetkellä melko suljettuna ja jäykkänä järjestelmänä, jota nykyinen rahoitusjärjestelmä myös ylläpitää. Kuntien kulttuuritoimintalain mukaan kunnan tehtävänä on mm. tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen. Taiteen perusopetus on yksi mahdollisuus tarjota tavoitteellista taidekasvatusta kunnassa. Jatkossakin on tarpeen saada laadukasta ja pitkäjänteistä mutta myös lyhytkestoisempaa taidekasvatusta eri-ikäisille. Tästä syystä taiteen perusopetusta tulisi kehittää osana yleissivistävän koulutuksen ja toisaalta harrastamisen kokonaisuutta nykyistä joustavampaan suuntaan. Silloin se mahdollistaa paikallisten ja alueellisten voimavarojen tehokkaamman hyödyntämisen.

Kuntien erilaisuus: Taiteen perusopetuksen uudistamista selvitettäessä on tarpeen painottaa kuntien erilaisuutta; suurempien kaupunkien tarpeet muutossuunnat poikkeavat pienempien kuntien näkökulmasta. Tämä on osa koulutuksen järjestäjien moninaisuutta ja isojen kaupunkien sisällä osallistumisen erot ovat nykyjärjestelmässä suuret. PKS-kunnat haluavat huomioida myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien tarpeet.

Kahden oppimäärän huomioiminen: Vantaan kaupunki ei pidä nykyistä kahden oppimäärän rakennetta enää tarkoituksenmukaisena. Uudistuneet opetussuunnitelmien perusteet ovat osaltaan jo nyt kaventaneet tätä eroa. Kahden oppimäärän rakenne on epätasa-arvoinen ja aiheuttaa ongelmia. Toiveena on, ettei luoda jähmeää järjestelmää, vaan toimintaympäristön muutoksiin ja paikallisiin kehittämistarpeisiin reagoivaa järjestelmää.

Musiikin ja muiden taiteenalojen suhde: Nykyinen järjestelmä on ongelmallinen, koska rahoitus on painottunut valtionosuutta saaviin musiikkioppilaitoksiin, muiden taiteenalojen jäädessä rahoitusrakenteessa marginaaliin.

Saatavuuden ja saavutettavuuden edistäminen: Kaupunkien näkökulmasta taiteen perusopetuksen kokonaisrakennetta kehitettäessä muiden taideaineiden rahoitusosuutta tulisi voida nostaa ja kannustaa toimiin, joilla voidaan lisätä opetustarjontaa alueille, joissa opetustarjonta on niukkaa.

Kuntien roolin huomioiminen taiteen perusopetuksessa: Tämänhetkinen moninainen tuki oppilaitoksille (avustukset, tilat, markkinointituki, asiantuntijatuki esim. EU- ja lakiuudistuksissa TPO-järjestöjen ulkopuolelle jääville oppilaitoksille) lisää huolta resurssin säilyvyydestä, mikäli suuri osa resursseista ja päätöksenteosta siirtyy valtakunnantasolle. PKS-kunnilla on myös huoli valtionhallinnon riittävästä resurssoinnista (esim. asiantuntijatyö) taiteen perusopetukseen.

Helsinki, Espoo ja Vantaa haluavat yhä yhdessä kehittää taiteen perusopetusjärjestelmää.